

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA
NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2020-10-23 Nr. TP-8

Vilnius

Posėdis įvyko 2020 m. spalio 13 d. 10 val. nuotoliniu būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Audronė Daraškevičienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – Taryba) pirmininkė dr. Dalia Urbanavičienė, Tarybos nariai – Nijolė Balčiūnienė, Sandra Daugirdienė, Virginijus Jocys, Vaida Kasparavičienė, Kristina Kuprytė, Zita Mackevičienė, dr. Rasa Paukštytė-Šaknienė, dr. Lina Petrošienė, Jonas Rudzinskas, dr. Dalia Senvaitytė, dr. Loreta Sungailienė, Gita Šapranauskaitė, Juozas Šorys, Jonas Vaiškūnas, Rima Vasaitienė, dr. Daiva Vyčinionė, dr. Rūta Žarskienė. Svečiai: VU Geografijos ir kraštotvarkos katedros prof. dr. Donatas Burneika, VŠĮ „Žemaitijos kelias“ vadovas Egidijus Kazimieras Kerpauskas, EKGK vyr. specialistai Asta Žernienė, Valdas Voveris, Tomas Kulešius, dr. Jolita Eidikonienė, Rimantė Galinienė.

Kvorumas yra.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų veiksmų plano projekto;
2. Dėl Lietuvos Respublikos regionų plėtros įstatymo, regioninės politikos santykio su etnografiniais regionais ir kultūra;
3. Dėl visuomeninės žemaičių iniciatyvos tobulinti Žemaitijos heraldikos projektus;
4. Dėl simpoziumo „Liaudies menas šiuolaikinėje visuomenėje“ organizavimo;
5. Dėl EKGK Dzūkijos (Dainavos) tarybos sudėties pakeitimų;
6. Kiti klausimai.

Darbotvarkei pritarta bendru sutarimu.

1. SVARSTYTA. Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų veiksmų plano projektas.

D. Urbanavičienė pristatė EKG T rašto „Dėl Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų veiksmų plano projekto“ projektą (prisegamas).

E. K. Kerpauskas atkreipė dėmesį, kad tiek šiame plane, tiek kituose dokumentuose reikėtų labiau akcentuoti vietos žmonių nuomonę.

L. Sungailienė pritarė, kad būtų verta labiau pabrėžti nevyriausybių organizacijų ir vietos bendruomenių dalyvavimą. Ji taip pat pastebėjo, kad skirtingoms priemonėms Plano projekte kažkodėl yra skiriamas nelygiavertis dėmesys. L. Sungailienė pakomentavo rašto 6.3. punkte aprašomas priemones, susijusias su suplanuotomis ir vykdomomis Lietuvos nacionalinio kultūros centro ir Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato veiklomis ir projektais ir pasiūlė rašte atsisakyti jų minėjimo.

N. Balčiūnienė pasiūlė raštą adresuoti ne tik Kultūros ministerijai, bet ir Seimo Kultūros komitetui.

NUTARTA. Pritarti rašto „Dėl Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų veiksmų plano projekto“ projektui.

2. SVARSTYTA. Lietuvos Respublikos regionų plėtros įstatymas, regioninės politikos santykis su etnografiniais regionais ir kultūra.

D. Urbanavičienė paklausė regioninės politikos eksperto D. Burneikos nuomonės, ar verta šiuo metu kelti regioninės politikos sąsajos su etnografiniais regionais ir regioninės valdžios stiprinimo klausimus.

D. Burneikos teigimu, VRM bandymas kažkiek stiprinti regioninę dimensiją kol kas yra efemeriškas ir nelabai aiškus. Jo nuomone, regionų savivaldai pritarti verta. Tai turėtų būti daroma kartu su platesne administracine krašto valdymo reforma. Kol kas kraštas valdomas taip, kaip buvo sukurta sovietmečiu 1970 – 1980 metais. Dabar šalis yra gerokai pasikeitusi ir dabartinė savivalda nesusitvarko nei su žmonių srautais, nei su švietimo tinklais ir t.t. Kitas dalykas – jei svarstome apie regioninę valdžią ir struktūrą, reikia diskusijos, kokia ji turėtų būti ir kiek galėtų atitikti etnografinių regionų ribas. Dabar šalies ūkis valdomas tikrai ne etnografinių regionų pagrindu. Kaip susieti naują regioninę valdžią su etnografiniais regionais yra fundamentalus ir sudėtingas klausimas. Iš principo etnografinė dimensija regioninėje politikoje tikrai galėtų būti stipresnė. Tačiau tai atviras klausimas.

D. Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad 2010 m. Lietuvos delegacijos teisė balsuoti Europos Tarybos Regionų komitete buvo apribota tvirtinant, kad Lietuva neturi regionų (tais metais buvo panaikintos apskričių administracijos).

D. Burneika konstatavo, kad tai yra tiesa. Lietuva yra viena iš nedaugelio šalių, kuri neturi regionų, t.y. tokių regionų, kurie galėtų atstovauti save Europoje.

D. Urbanavičienė pasiūlė Tarybai inicijuoti diskusiją aptariamam klausimui.

V. Jocys pasiūlė diskusiją organizuoti naujoje Seimo kadencijoje, galbūt kitų metų pradžioje.

D. Burneika pritarė aktyvesnės diskusijos inicijavimui. Jis pasiūlė į diskusiją pakviesti ir kitus regioninės politikos tyrėjus. Reikėtų pagalvoti, ką konkrečiai kviesti. Pati idėja pradėti diskusiją – labai gera.

D. Urbanavičienė paklausė, ar pagal naująjį Regioninės plėtros įstatymą regionai įgijo tam tikras galias.

D. Burneikos pastebėjimu, jie įgijo tam tikrą galią koordinuoti savivaldybių veiksmus. Tačiau tai nėra regionai su savo valdžia, nes jie neturi finansų. Pagal dabar esantį įstatymą regionų, kurie turėtų finansinę ir planavimo galią, neturime.

D. Urbanavičienė pasiūlė į diskusiją įtraukti žmones ne tik iš kultūrinės, bet ir iš socialinės, ekonominės sferų.

V. Jocys pasiūlė nepamiršti Pietryčių Lietuvos klausimo.

D. Burneika pasiūlė akcentuoti ne tik regioninės politikos, bet ir teritorijos administravimo klausimą. Jo nuomone, etnografinių regionų ignoravimas yra nerezultatyvus. Tai patvirtina klausimo kėlimas vis iš naujo. Akivaizdu, kad jis būtinai iškis ir ateityje. Tai yra problema, kuri niekur nedings.

NUTARTA. Inicijuoti platesnę diskusiją regioninės politikos klausimu, į ją kviečiant etninės kultūros, regioninės politikos, socialinės ir ekonominės srities žinovus bei politikus.

3. SVARSTYTA. Visuomeninė žemaičių iniciatyva tobulinti Žemaitijos heraldikos projektus.

D. Urbanavičienė pakvietė peticiją dėl Žemaitijos heraldikos keitimo parengusį E.K. Kerpauską pristatyti priežastis, dėl ko buvo paskelbta peticija.

E.K. Kerpauskas pastebėjo, kad vykdydamas projektą „Žemaitėjės kelelės“ ir bendraudamas su Žemaitijos žmonėmis, susidūrė su dažnu nepritarimu dabar egzistuojantiems Žemaitijos heraldiniams ženklams dėl juose įtvirtinto lotyniško užrašo, į kryžiuočių karį panašaus herbo laikytojo ir t.t. Jo nuomone, dabartiniuose Žemaitijos heraldiniuose ženkluose įtvirtinti simboliai prieštarauja tiek istorinei tiesai, tiek didelės dalies šiuolaikinių žemaičių tapatybei. Vėliava sutampa

su Žemaičių kultūros draugijos vėliava ir turėtų būti naudojama tik kaip šios organizacijos vėliava, o visą Žemaitiją reprezentuojančią vėliavą reikėtų sukurti iš naujo, organizuojant plačią visuomenės diskusiją, įtraukiant istorikus, heraldikos žinovus ir t.t.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad kol kas yra patvirtintos tik etnografinių regionų heraldinių ženklų naudojimo tvarkos, tačiau patys ženklai dar nėra patvirtinti: herbus turi tvirtinti Prezidentas, o vėliavas – Taryba, suderinusi su Lietuvos heraldikos komisija (toliau – LHK). Tad dabar iš tiesų yra pats laikas iki galo šiuos ženklus išdiskutuoti ir esant reikalui patobulinti. Derinant minėtas heraldinių ženklų naudojimo tvarkas su LHK per diskusijas pateikė informaciją, kad kai kurie etnografinių regionų heraldiniai ženklai (būtent – XX a. dešimtajame dešimtmetyje suderinti Žemaitijos heraldiniai ženklai) neatitinka šiuolaikinių heraldinių ženklų reikalavimų, tad prieš teikiant šiuos ženklus Prezidento tvirtinimui yra būtinos kai kurios šių ženklų korekcijos. LHK pritarė Tarybos tuomet pateiktam nutarimui, kad etnografinių regionų heraldikoje reikėtų pakeisti lotyniškus užrašus į lietuviškus (lietuviškas šūkis yra tik Suvalkijos (Sūduvos) heraldikoje).

V. Jocys pastebėjo, kad šis klausimas iškyla jau ne pirmą kartą ir yra vertas dėmesio. Platesni tyrimai rodo, kad kiekviena karta yra linkusi heraldinius ženklus permąstyti iš naujo ir keisti juos pagal naujai susiformuojančias sampratas. Tačiau jis atkreipė dėmesį, kad dabar egzistuojantys Žemaitijos heraldiniai ženklai egzistuoja jau apie 30 metų ir yra atlikę svarbų vaidmenį Žemaitijos kultūriniame gyvenime, žemaičių tapatybės formavime. Jie buvo renkami dėmesingai analizuojant senąją Žemaitijos heraldiką ir heraldinių simbolių kalbą. Didelei daliai žemaičių jie vis gi yra priimtini ir atlieka Žemaitijos reprezentavimo funkciją, ir jų visai sumenkinti nereikėtų. Iš tiesų būtina plati diskusija, į kurią turėtų įsijungtų įvairių nuomonių žmonės.

J. Vaiškūnas pastebėjo, kad jam kyla daug klausimų dėl Aukštaitijos heraldinių ženklų. Esminė pastaba – raudonas Vytis baltame fone. Jo nuomone, tai iš esmės prieštarauja heraldiniam Vyčio ženklui: jis turi būti baltas raudoname fone. Šiuos klausimus reikėjo svarstyti kur kas anksčiau, bet geriau vėliau negu niekada. Šiam klausimui reikėtų skirti atskiro laiko ir būtinos kažkokios bendros taisyklės.

L. Sungailienė pritarė, kad šiuo klausimu yra būtina diskusija ir kad į ją turi būti kviečiamas platus ratas žmonių: ir mokslo žmonės, ir Žemaičių kultūros draugijos atstovai. Tačiau ji akcentavo tai, kad šioje diskusijoje būtina išlaikyti pagarbą tiems, kurie prieš 30 metų visą šį reikalą pradėjo. Jie padarė didelį darbą ir jų darbai atliko svarbų vaidmenį Žemaitijos kultūriniame gyvenime. Diskusijos metu turėtų būti įsiklausoma vieniems į kitus.

J. Šorio nuomone, jaunų žmonių iškeltas klausimas yra labai sveikintinas. Prieš 30 metų padaryti sprendimai be jokios abejonės yra vertingi, vis gi jie buvo priimti nediskutuojant su platesne Žemaičių visuomene. Įtvirtinti simboliai yra tikrai diskutuoti. Jis pritarė, kad būtina plati, mokslininkus, visuomenininkus ir kitas visuomenės grupes įtraukianti diskusija. Jis pasiūlė šią

diskusiją organizuojant įsitraukti EKG T ir EKG T Žemaitijos regioninei tarybai. Visgi svarbiausia, jo nuomone, yra nesusiskaldyti ir ieškoti bendrų sprendimų.

V. Jocys pritarė ir pažadėjo tam skirti visą EKG T Žemaitijos regioninės tarybos posėdį.

D. Urbanavičienė pasiūlė sudaryti diskusijos organizacinį komitetą, į kurį įtraukti dabar pasisakiusius žmones: K.E. Kerpauską, V. Jocių, L.Sungailienę, J. Šorį, J. Vaiškūną, taip pat kitus Aukštaitijos ir Dzūkijos (Dainavos) atstovus.

R. Žarskienė pasiūlė įtraukti ir P. Kalnių.

E.K. Kerpauskas pastebėjo, kad klausimas buvo iškeltas ne tam, kad suskaldyti visuomenę, o tam, kad Žemaitija turėtų vieną vėliavą, kurios simboliai būtų priimtini daugumai ir paremti istorija. Jis pasiūlė kitą savaitę sušaukti posėdį, kuriame būtų diskutuojama dėl Žemaitijos herbo ir vėliavos.

V. Jocys pasiūlė diskusiją nukelti į lapkričio pradžią. Jo nuomone, norint sukviesti platesnį ratą, būtinas didesnis pasirengimas. Lapkritį yra planuojamas EKG T Žemaitijos regioninės tarybos posėdis, jį galima panaudoti organizavimui. Jis pasiūlė prieš tai surengti susistikimą su LHK ir visų regionų atstovais dėl bendros heraldikos kūrimo tvarkos ir principų.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad Lietuvos heraldikos komisijai yra išsiųstas klausimas dėl heraldinių ženklų kūrimo tvarkos, atsakymas kol kas nėra gautas. Ji pritarė, kad pirmiausia reikėtų išdiskutuoti bendrą regionų atstovų nuomonę dėl etnografinių regionų heraldikos tobulinimo, o tada organizuoti atskiras diskusijas regionuose.

J. Šorys pasiūlė, kad abi diskusijos gali būti organizuojamos vienu metu. Jo nuomone, žemaičių diskusija galėtų vykti lapkričio pradžioje.

D. Urbanavičienė pritarė.

L. Sungailienė taip pat pritarė ir pakvietė diskusijai pasiruošti kalbėti dalykiškai: remiantis argumentais, skaičiais, istorine medžiaga ir t.t.

NUTARTA:

1. Kitą savaitę surengti virtualų posėdį siekiant suderinti bendrą regionų atstovų nuomonę dėl etnografinių regionų heraldikos tobulinimo. Į jį pakviesti: E.K. Kerpauską, V. Jocių, L. Sungailienę, J. Šorį, P. Kalnių, J. Vaiškūną, kitus EKG T regioninių tarybų atstovus ir kitus suinteresuotus asmenis.

2. Regionų heraldinių ženklų tobulinimo klausimą iškelti artimiausiuose Žemaitijos, Aukštaitijos ir Dzūkijos (Dainavos) regioninių tarybų posėdžiuose, pakviečiant į juos kitus suinteresuotus asmenis.

4.SVARSTYTA. Simpoziumo „Liaudies menas šiuolaikinėje visuomenėje“ organizavimas.

D. Urbanavičienė informavo, kad tautodailės simpoziumas (už kurio organizavimą pagal Tautodailės metų veiksmų planą yra atsakingi Lietuvos nacionalinis kultūros centras, Lietuvos nacionalinis muziejus, Lietuvos etninės kultūros globos taryba, Lietuvos tautodailininkų sąjunga ir Lietuvos kultūros tyrimų institutas) vyks lapkričio 18 d. Jau yra sutarta dėl salės konferencijai ir spaudos konferencijai LR Seime, sudaryta programa. D. Urbanavičienė pasiūlė pritarti siūlymui į simpoziumo programą įtraukti Žemės ūkio ministerijos organizuojamą amatininkų apdovanojimą.

NUTARTA. Pritarti siūlymui į Simpoziumo „Liaudies menas šiuolaikinėje visuomenėje“ programą įtraukti Žemės ūkio ministerijos organizuojamą amatininkų apdovanojimą.

5.SVARSTYTA. EKGTT Dzūkijos (Dainavos) tarybos sudėties pakeitimų.

R. Galinienė informavo, kad Dzūkijos (Dainavos) regioninės tarybos pirmininkas Marius Galinis išėjo iš darbo jį delegavusiame Varėnos kultūros centre. Jį galėtų deleguoti Aktyvaus laisvalaikio klubas „Juostandis“, kurio veikla yra susijusi su etnine kultūra, tačiau šią organizaciją reikėtų įtraukti į institucijų, kurios deleguoja atstovus į Dzūkijos (Dainavos) regioninę tarybą, sąrašą. Taip pat ji pasiūlė į šį sąrašą įtraukti Druskininkų kultūros centrą ir Alytaus miesto savivaldybę.

NUTARTA:

1. Pritarti aktyvaus laisvalaikio klubo „Juostandis“, Druskininkų kultūros centro ir Alytaus miesto savivaldybės įtraukimui į institucijų, deleguojančių atstovus į Dzūkijos (Dainavos) regioninę etninės kultūros globos tarybą, sąrašą;

2. Patvirtinti aktyvaus laisvalaikio klubo „Juostandis“ deleguotą Marių Galinį Dzūkijos (Dainavos) regioninės tarybos nariu (paliekant jį šios regioninės tarybos pirmininku).

6.SVARSTYTA. Etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurso 2020 rezultatai.

D. Urbanavičienė informavo, kad spalio 12 dieną Konkurso taryba išrinko Konkurso laimėtojus. I vieta – sodyba „Pagulbis“ (Molėtų r.). Ši sodyba taip pat pripažinta Geriausia etnokultūrine Rytų Aukštaitijos sodyba 2020. II vieta – sodyba „Po vienu rūmu“ (Šalčininkų r.). Ši sodyba taip pat pripažinta Geriausia etnokultūrine Dzūkijos (Dainavos) sodyba 2020. III vieta – sodyba „Pakalnė“. Ši sodyba taip pat paskelbta Geriausia etnokultūrine Mažosios Lietuvos sodyba 2020. Geriausia 2020 m. etnokultūrinė Vakarų Aukštaitijos sodyba pripažinta Senoji Ruslių sodyba (Pakruojo r.). Nominacija už kūrybingas etnokultūrinės edukacijos skirta sodybai „Vėjų fėja“ (Kaišiadorių r.) Geriausia 2020 m. etnokultūrinė Suvalkijos (Sūduvos) pripažinta sodyba

„Mockynė“ (Šakių r.). Nominacija už kulinarinio paveldo puoselėjimą ir agroturizmo plėtotę skirta sodybai „Kukarskė“ (Šakių r.). Nominacija už dėmesį Mažosios Lietuvos kultūriniam paveldui ir tradicijoms skirta sodybai „Ėvė“ (Šilutės r.) Padėka už dalyvavimą Etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurse 2020 m. – sodybai „Geltonžiedė liepa“ (Utenos r.).

Konkurso taryba nutarė kitais metais daryti Konkurso pertrauką ir organizuoti seminarą etnokultūrinės kaimo turizmo sodyboms. D. Urbanavičienė pakvietė teikti siūlymus dėl Konkurso rezultatų viešinimo.

G. Šapranauskaitė pasiūlė laimėtojus teikti Beatos laidai.

N. Balčiūnienės nuomone, laimėtojus ir dalyvius būtina pristatyti regioninėms televizijoms.

V. Jocys pasiūlė dalyvius pakviesti į simpoziumą „Liaudies menas šiuolaikinėje visuomenėje“.

D. Urbanavičienės nuomone, didesnio viešinimo yra verti ir kai kurie Lietuvos mokinių etninės kultūros olimpiados laimėtojai. Juos ir jų veiklas taip pat galima pasiūlyti

G. Šapranauskaitė pasiūlė laimėtojus rekomenduoti Zitos Kelmickaitės laidai.

R. Paukštytė-Šaknienė pasiūlė ir Olimpiados laimėtojus, ir etnokultūrinės sodybas aktyviau įtraukti į regioninių tarybų koordinuojamas veiklas. Ji išsakė nuomonę, kad regioninės tarybos arba jose dalyvaujančios institucijos ar bendruomenės galėtų pagalvoti apie aktyvesnį jų palaikymą ar net parėmimą.

S. Daugirdienė pasiūlė išskirtinius Olimpiados laimėtojus arba etnokultūrinės sodybas pasiūlyti laidai „Labas rytas, Lietuva“ arba „Labas diena, Lietuva“.

NUTARTA:

1. Pritarti seminaro kaimo turizmo sodyboms kitais metais surengimui.
2. Organizuoti aktyvų Etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurso laimėtojų ir Lietuvos mokinių etninės kultūros olimpiados laureatų viešinimą respublikinėse ir regioninėse žiniasklaidos priemonėse.

7. SVARSTYTA. Kiti klausimai.

N. Balčiūnienė informavo, kad Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija parengė knygą „Punsko krašto lietuvių apranga“, Suvalkuose atidarytas pirmasis lietuviškas darželis.

D. Urbanavičienė pasiūlė susirinkti EKGT švietimo grupei. Šiuo metu vyksta bendrojo ugdymo programų svarstymas. Yra rengiami ir skelbiami jų atnaujinimo projektai. Reikėtų aptarti kai kurių dalykų programų tobulinimą, pasikviečiant į pagalbą LEKUS ir kitas susijusias organizacijas (pavyzdžiui, Lietuvos etnosporto komiteto atstovus dėl fizinio lavinimo programos). Taip pat reikia pagalvoti, kaip užpildyti pradinio ugdymo spragą – šioje grandyje nėra nei

Olimpiados, nei etnokultūrinio ugdymo programos. Su ŠMSM atstove E. Bagdonavičiene aptarta galimybė organizuoti pradinukams etnokultūrinės varžytuvės, kurios galėtų būti kaip paruošiamasis etapas prieš Olimpiadą (skirtą 5-12 klasėms).

NUTARTA. Sušaukti EKGŠ Švietimo grupės posėdį.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Audronė Daraškevičienė